

Pohjoismainen työelämäalan yhteistyöohjelma 2025–2030

Helmikuu 2024 (versio V)

LOMOS

Sisällys

1.	Esipuhe	3
2.	Johdanto	4
3.	Strategiset painopistealueet 2025–2030	5
4.	Yhteistyöohjelman arviointi	8

1. Esipuhe

Pohjoismaiden pääministerit hyväksyivät vuonna 2019 pohjoismaista yhteistyötä koskevan vision, jonka mukaan *Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä*. Vision toteuttamisessa priorisoidaan kolmea painopistealuetta, joiden tarkoituksena on varmistaa vihreä, kilpailukykyinen ja sosiaalisesti kestävä Pohjola. Työelämä on pohjoismaisten hyvinvointiyhteiskuntien kantava voima, ja sillä on keskeinen merkitys vision toteuttamiselle.

Vision toteuttamisen aikana meillä on edessämme useita haasteita mutta myös mahdollisuuksia, jotka leimaavat Pohjoismaiden työmarkkinoita ja ovat meille kaikille yhteisiä:

- Vihreä siirtymä asettaa vaatimuksia pohjoismaisille työmarkkinoille siirtymän toteuttamisesta ja oikeiden investointien tekemisestä kestävä tulevaisuuden hyväksi mutta myös, jotta Pohjola voi edelleen olla vihreä edelläkävijämaa.
- Demografinen kehitys edellyttää huomion kiinnittämistä erityisesti työvoiman tarjontaan, jotta varmistamme osaavan työvoiman hyvän saatavuuden ja voimme jatkossakin rahoittaa hyvinvointiyhteiskuntamme.
- Digitalisaation, tekoälyn ja uuden teknologian lisääntynyt käyttö tarjoaa uusia mahdollisuuksia mutta lisää myös tarvetta muutoksiin ja osaamisen kehittämiseen sekä keskittymistä työympäristöön. Asia koskee paitsi yksittäisiä työnantajia ja työntekijöitä myös työelämän ansiosidonnaista viitekehystä, joka on pohjoismaisen hyvinvointimallin perusta.

Pohjoismailla on ollut yhteiset työmarkkinat jo yli 70 vuoden ajan. Vaikka olemmekin erilaisia, meitä yhdistää ainutlaatuinen yhteisöllisyys, jota tulee hyödyntää, jotta löydetään parhaat ja kestävimät ratkaisut yhteisiä mahdollisuuksia ja haasteita varten. Tämän takia olemme järjestäytyneet työelämäalan ministerineuvostoksi, jonka tehtävänä on priorisoida työelämäalaan liittyviä toimia, niin että ne ovat mahdollisimman monelle Pohjoismaiden asukkaalle hyödyksi. Tähän pyritään keskittymällä työmarkkinapolitiikkaan, työoikeuteen ja työympäristöön kansallisesti, alueellisesti ja kansainvälisesti.

Yhteistyöohjelman tavoitteena on antaa kaikille työelämäalan ministerineuvoston alaisuudessa toteutettaville panostuksille ja toimille strategiset suuntaviivat kaudella 2025–2030. Visiomme on, että voimme vahvistaa pohjoismaista yhteistyötä ja varmistaa, että mahdollisimman moni saa työpaikan, jolle on tunnusomaista hyvä työympäristö, hyvät työehdot ja tasa-arvo.

Vahvistamme pohjoismaisten työmarkkinoiden muutosvalmiutta ja kilpailukykyä ja valmistamme Pohjolaa saavuttamaan vision maailman kestävimmästä ja integroituneimmasta alueesta vuoteen 2030 mennessä.

[Ruotsin työministeri]

[Pohjoismaiden ministerineuvoston pääsihteeri]

2. Johdanto

Yhteistyöohjelmassa on priorisoitu toimia aloilla, joissa maamme voivat luoda pohjoismaista hyötyä osaamisen, kokemustenvaihdon ja yhteistyön avulla ja varmistaa paremmat edellytykset Pohjoismaiden työmarkkinoiden kehittymiselle.

Tavoitteena on luoda ratkaisuja, jotka edistävät yksittäisten maiden kansallisten politiikkojen kehittymistä. Tavoitteena on myös koordinoida yhteisiä näkökantoja ja julkilausumia aloilla, joilla maat voivat saavuttaa enemmän yhdessä kuin kukin erikseen.

Pohjoismaisen hyödyn ja edistyksen varmistamiseksi yhteistyöohjelman vision mukaisesti tarvitaan eri ministerineuvostojen välistä tiivistä yhteistyötä ja jatkuvaa vuoropuhelua Pohjoismaiden neuvoston, kansalaisyhteiskunnan ja etenkin työmarkkinaosapuolten kanssa.

Eriyinen pohjoismainen työmarkkinamalli on myös tärkeä väline ei vain palkkauksen ja työaikojen tai työmarkkinoita ja koulutusta koskevien muuttuneiden olosuhteiden takia, vaan etenkin hyvien edellytysten luomiseksi, kun tavoitteena on saavuttaa Pohjolan Visio 2030.

Työelämäalan ministerineuvosto hyväksyi yhteistyöohjelman [päivämäärä], ja se on voimassa 2025–2030. Yhteistyöohjelman konkreettista toteuttamista kuvataan erillisessä työsuunnitelmassa.

3. Strategiset painopistealueet 2025–2030

Kattava ja osaava työvoima, muutoksiin valmiina olevat työmarkkinat, hyvät työehdot sekä hyvä ja osallistava työympäristö ovat ratkaisevassa asemassa, kun pyritään tavoitteeseen vihreän, kilpailukykyisen ja sosiaalisesti kestävä Pohjolan luomiseksi. Näiden tavoitteiden välillä on keskinäinen riippuvuus, eikä yhtä voida saavuttaa ilman toista.

[Indsæt figur: Visio 2030]

Työelämäalan ministerineuvosto haluaa myös tulevalle kaudella kiinnittää huomion kestäväan kehitykseen, tasa-arvoon ja nuorisonäkökulmaan. Työelämäalan ministerineuvosto huomioi kyseiset monialaiset näkökulmat keskeisissä panostuksissa ja toimissa yhteistyössä muiden ministerineuvostojen kanssa.

Työelämäalan ministerineuvosto on tätä taustaa vasten päättänyt kaudelle 2025–2030 seuraavista päätavoitteista ja osatavoitteista, joilla pyritään edistämään Pohjolan yhteistä visiota, jonka mukaan Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue vuoteen 2030 mennessä.

3.1 Kattava ja osaava työvoima mukautumiskykyisillä työmarkkinoilla

---

Tavoite: Varmistetaan työvoiman oikea-aikainen ja oikeudenmukainen muutosvalmius, niin että kaikki ovat osallisia ja työmarkkinoilla on henkilöitä, joilla on oikeaa osaamista vihreän ja digitaalisen siirtymän toteuttamiseen.

Monet merkit viittaavat siihen, että työpaikkoja häviää joiltakin aloilta vihreän ja digitaalisen siirtymän takia, kun taas toisille aloille niitä syntyy lisää. Siksi on tärkeää ohjata kasvusuunnassa oleville aloille niitä, jotka ovat vaarassa menettää työpaikkansa. Tässä muutoksessa tärkeitä ovat aktiivinen työmarkkinapolitiikka ja osaamisen kehittämiseen tehtävät investoinnit, kouluttaminen ja täydennys- ja jatkokoulutus. Tämä on ratkaisevan tärkeää paitsi vihreän ja digitaalisen siirtymän onnistumisen kannalta myös siksi, ettei vihreä siirtymä lisää epätasa-arvoa.

Työvoiman oikea-aikaista ja oikeudenmukaista muutosvalmiutta koskevan tavoitteen toteuttamiseksi työelämäalan ministerineuvosto haluaa tulevalle ohjelmakaudella nimenomaisesti kiinnittää huomion seuraavaan:

- *Tietopohjan vahvistaminen siitä, miten vihreä ja digitaalinen siirtymä vaikuttavat pohjoismaisiin työmarkkinoihin ja osaamisen tarpeeseen.*
- *Vihreän ja digitaalisen siirtymän edistäminen työmarkkinoilla myös Pohjolan isojen kaupunkien ulkopuolella.*
- *Elinikäisen oppimisen ja muutosvalmiuden edistäminen muun muassa luomalla paremmat mahdollisuudet ja kannustimet ammatillisen urapolun valintaan tiiviissä yhteistyössä koulutus- ja tutkimusministerineuvoston kanssa.*

Tavoite: Vahvistetaan työvoiman tarjontaa ja yhtäläisiä mahdollisuuksia kaikille, niin että Pohjola pystyy paremmin kohtaamaan työmarkkinoiden tarpeet ja pystyy käyttämään koko työvoiman osaamisen hyödykseen.

Pohjolan asukkaat ovat suhteellisen hyvin koulutettuja ja yhdenvertaisia keskenään ja työskentelevät pohjoismaisen työmarkkinamallin puitteissa. Mallilla varmistetaan työmarkkinoiden turvallisuus, joustavuus ja muutosvalmius, mikä johtaa korkeaan työllisyyteen ja tuottavuuteen. Pohjoismailla on kuitenkin haasteita demografisen kehityksen suhteen työikäisten määrän vähetessä ja hoivaa tarvitsevien vanhusten määrän kasvaessa. Samaan aikaan liian suuri osa työvoimasta ei ole koulutuksessa eikä työelämässä. Myös rakenteelliset esteet leimaavat edelleen osittain pohjoismaisia työmarkkinoita, sillä ne haastavat koko työvoiman osaamisen liikkuvuutta. Pohjoismaat ovat lisäksi mukana kasvavassa kansainvälisessä kilpailussa pätevä työvoiman houkuttelemiseksi ja pitämiseksi.

Jotta saavutetaan tavoite työvoiman tarjonnan vahvistamisesta ja yhdenvertaisista mahdollisuuksista, työelämäalan ministerineuvosto haluaa tulevalle ohjelmakaudella nimenomaisesti keskittyä seuraavaan:

- *Tietopohjan vahvistaminen työllisyyden parantamiseksi erityisesti niissä ryhmissä, joiden yhteys työmarkkinoihin on heikko, kuten ikääntyneet, toimintarajoitteiset henkilöt, Euroopan ulkopuolelta tulevat naiset sekä nuoret, jotka eivät ole koulutuksessa eivätkä työelämässä.*
- *Yhdenvertaisen kohtelun ja työelämän tasa-arvon vahvistaminen, jotta Pohjoismaat pystyvät mobilisoimaan koko työvoiman osaamisen sukupuolesta, sukupuoli-identiteetistä tai sukupuolen ilmaisusta, etnisestä taustasta, uskonnosta tai muusta vakaumuksesta, toimintarajoitteesta, seksuaalisesta suuntautumisesta tai iästä riippumatta.*
- *Esteiden selvittäminen ja mahdollisten toimien tunnistaminen, jotta kyetään paremmin houkuttelemaan pätevää työvoimaa pohjoismaisille reiluille työmarkkinoille ja pitämään työvoimasta kiinni.*

3.2 Hyvät työehdot sekä hyvä ja osallistava työympäristö

Tavoite: Oikeudenmukaisen kilpailun vahvistaminen ja työvoiman liikkuvuuden lisääminen reiluilla työmarkkinoilla vähentämällä rajaesteitä Pohjoismaissa

---

Oikeudenmukainen kilpailu on keskeinen elementti Pohjolan kilpailukyvyyn ja muutosvalmiuden kannalta. Se edellyttää reiluja olosuhteita työmarkkinoilla ja vapaata liikkuvuutta. Sen ansiosta torjutaan jatkuvasti ja ponnekkaasti rajaesteitä, työelämärikollisuutta ja sosiaalista polkumyyntiä. Ainutlaatuisen pohjoismaisen kolmikantaisen työmarkkinamallin kehittäminen ja soveltaminen ovat keskeisessä asemassa tässä työssä. Sama pätee tiiviseen yhteistyöhön EU-asioissa, kun on kyse

Pohjoismaiden kokonaisetua koskevista asioista sekä ymmärryksen ja kunnioituksen luomisesta pohjoismaista työmarkkinamallia ja osapuolten autonomiaa ja roolia kohtaan.

Jotta saavutetaan tavoite oikeudenmukaisesta kilpailusta ja työelämän liikkuvuuden lisäämisestä, työelämäalan ministerineuvosto haluaa tulevilla ohjelmakaudella nimenomaisesti keskittyä seuraavaan:

- *Rajat ylittävän työelämärikollisuuden ja sosiaalisen polkumyynnin vastaisten toimien vahvistaminen muun muassa pohjoismais-balttilaisen työelämärikollisuuden keskittyvän verkoston avulla.*
- *Työvoiman liikkuvuuden lisääminen Pohjoismaiden välillä muun muassa vähentämällä rajasteitä.*
- *Työsuojelun ja työelämän joustavuuden välisen tasapainon varmistaminen muun muassa EU-asioissa tehtävän yhteistyön avulla ja kansainvälisten toimijoiden kanssa kunnioittaen työmarkkinaosapuolten erityistä roolia.*

Tavoite: Hyvän ja turvallisen työympäristön vahvistaminen, niin että työympäristö on sopeutettu sekä olemassa oleviin että uusiin työelämän tarjoihin lähtökohtiin ja vaatimuksiin.

Toimiva työelämä edellyttää hyvää työympäristöä ja on keskeistä sekä yksilölle että Pohjolan maille, koska se luo edellytykset taloudelliselle kasvulle ja hyvinvointiyhteiskunnan rahoitukselle. On kuitenkin olemassa useita tekijöitä, jotka vaikuttavat tuntemaamme työelämään ja muuttavat sitä. Kyse on paitsi toimintatavoista myös uusien työskentelymuotojen luomisesta. Samaan aikaan on tärkeää kiinnittää huomio mielenterveyteen. Työntekijöiden ja työnantajien on sopeuduttava uusiin edellytyksiin ja vaatimuksiin. Onnistuakseen muutosprosessien on oltava oikeudenmukaisia, tehokkaita ja osallistavia.

Jotta päästäisiin tavoitteeseen, että pohjoismaiset työmarkkinat säilyvät tulevaisuudessakin hyvänä ja turvallisena työympäristönä, työelämäalan ministerineuvosto haluaa tulevilla ohjelmakaudella nimenomaisesti kiinnittää huomion seuraavaan:

- *Hyvän työympäristön ja henkisen hyvinvoinnin edistäminen aikana, jolloin hybridityöympäristöjen, alustatyön, joustavien sopimusten ja uusien työsuhdemuotojen käyttö lisääntyy ja ihmiset pysyvät pidempään työelämässä.*
- *Pohjoismaisten työmarkkinoiden mahdollisuuksia ja haasteita koskevan tietopohjan vahvistaminen digitalisaation ja siihen liittyen tekoälyn käytön lisääntyessä.*
- *Tehokkaiden työympäristöstrategioiden ja valvontamenetelmien edistäminen työperäisten sairauksien, työtapaturmien, kuolemantapauksien ja kestäättömien työolosuhteiden ehkäisemiseksi.*

4. Yhteistyöohjelman arviointi

Yhteistyöohjelma on voimassa vuosina 2025–2030, mutta kausi jaetaan kahteen kolmivuotiseen työsuunnitelmaan, jotka kattavat vuodet 2025–2027 ja 2028–2030. Yhteistyöohjelma arvioidaan kauden puolivälissä, ja työelämäalan ministerineuvosto voi arvioinnin perusteella tarkistaa ohjelmaa ja kerätä näkemyksiä jälkimmäisen kauden työsuunnitelman laatimiseen. Tämän lisäksi yhteistyöohjelmaa arvioidaan jatkuvasti työelämäalan ministerineuvoston ja pääsihteerin arvion perusteella.

LUONNOS